

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Qvaestio XXVII. De charitate ad eius actum principalem qui est dilecto.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

git, quam nos eū diligamus: & parentes plus diligūt filios, quam ab eis diligantur. Nec tamen oportet, q̄ quoslibet beneficiatos plus diligamus quibuslibet benefactoribus. Benefactores. n. a qbus maxima beneficia recepimus, s. Deum, & parentes, preferimus his, quibus aliqua minora beneficia impendimus.

¶ Super Quaestione vigesimaexte Aristotelum decimum tertium.

ARTICVLVS XIII.

¶ Vtrum ordo charitatis remaneat in patria.

9. dist. 31. q. 2. art. 3. q. 1. & 2. Et vir. q. 2. ar. 9. ad 12.

* Capit. 48. procla. p. 1. c. 11.

¶ IN art. 13. eiusdem quæst. aduerte, q̄ in patria plus intensius diligere seipsum, quam beatorem hominem, vel angelum non solum ex parte subiecti (quia scilicet intensio actus se tenet ex parte coniunctionis ad subiectum: nullus autem est sibi coniunctior, quam ipsemet) sed etiam ipsius charitatis ordinem in suis actibus per hoc, quod charitas vnicuique datur a Deo principaliter ad actum, quo ipse recipit bene se habeat. Dat enim Deus charitatem homini, ut amico, propter bonum, s. ipsius hominis, cui datur: & datur charitas secundo ad actum erga proximos. Ex hoc enim manifesto ordine consequens est, ut magis intendat habens perfectam charitatem principali actui, qui secundario: & per hoc intensius se diligit in Deo, quam beatorem. Nec obstat, ut in responsione ad ultimum dicitur, quod Deus est in patria tota diligendi ratio, quia unicuique beato Deus est tota diligendi ratio, ut est illius beati bonum proprium. Diligere ergo Deum, ut tota ratione diligendi, claudit in se prius diligere seipsum, quam proximos: quia claudit in se Deum esse, & consequenter diligit, ut proprium bonum diligens. & non claudit in se Deum diligi, ut bonum alterius: sed illud infert, si Deus est alterius bonum.

Arti. 4. & 5. huius q.

D. 317.

Arti. 7. & 9. huius q.

¶ 2. Præ. Ille magis amat, cui maius bonum uolumus: sed quilibet in patria existens, vult maius bonum ei, qui plus bonum hēt, alioquin voluntas eius non per omnia diuinae voluntati conformaret: ibi aut plus bonum habet, qui melior est. ergo in patria quilibet magis diligit meliorem: & ita magis alium, quam seipsum, & extraneum, quam seipsum.

¶ 3. Præ. Tota ratio dilectionis in patria, Deus erit: tunc implebit, quod dicitur 1. ad Corin. 15. Ut sit Deus omnia in omnibus. ergo magis diligitur, qui est Deo propinquior: & ita aliquis magis diligit meliorem, quam seipsum: & extraneum, quam coniunctum.

¶ SED CONTRA est, quod natura non tollitur per gloriam, sed perficitur. Ordo autem charitatis su praepositus, ex ipsa natura procedit: omnia autem naturaliter plus se, quam alia amant. ergo iste ordo charitatis remanebit in patria.

¶ RESPON. Dicendum, quod necesse est ordinem charitatis remanere in patria quantum ad hoc, q̄ Deus est super omnia diligendus. Hoc n. simpliciter erit tunc, quando homo perfecte eo fruatur. Sed de ordine sui ipsius ad alios, distinguendum est: quia sicut supra dictum est, dilectionis gradus distingui potest, vel secundum differetiam boni, quod quis alij exoptat, vel secundum intentionem dilectionis. Primum quidem modo, plus diligit meliores, quam seipsum: minus uero minus bonos.

¶ Volet enim quilibet beatus vnumquemque habere, quod sibi debetur secundum diuinam iustitiam, propter perfectam conformitatem voluntatis humane ad diuinam. Nec tunc erit sp̄s proficiendi per meritum ad maius primum, sicut nunc accidit, quando potest homo meliorem, & uirtutem, & primum

desiderare: sed tunc uoluntas unius cuiuslibet sistet, quod est determinatum diuinitus: modo aliquis plus seipsum diligit, & meliorem: quia intentio actus dilectionis ex parte subiecti diligitur, ut supra dicitur. Et adhuc est donum charitatis vnicuique: ut in Deum quidem mentem suam in Deum pertinet ad dilectionem sui ipsius: sed ordinem aliorum in Deum uelit, vel et oportet modum: sed quantum ad ordinem primum adiuicem, simpliciter quod magis diligitur, sicut in charitatis amorem. Tota n. vita in ordinatione mentis ad Deum. Vnde dilectionis beatorum oblectabitur per seipsum ad Deum, ut sicut magis diligitur, & propinquius habeatur ab unoquoque, qui est Deo propinquior. Cessabit n. tunc profusio, quae est in patriam cessaria, quia necesse est, ut unicuique magis iuncto, sicut quancunque necesse est, magis, quam alieno, ratione cuius in hac ordinatione charitatis homo plus diligitur coniunctum, cui magis detur impendere, sicut. Continget tamen in patria, quod aliquis alium plus diligit modis diligit. Non enim beati honeste dilectionis causam omnitionibus praefertur incomparabiliter rationis, quae sumitur ex propinquitate ad Deum.

¶ AD PRIMUM ergo dicendum, quod ratio ad coniunctos sibi, ratio illa concedenda ad seipsum, oportet quod aliquis plus seipsum diligit, tanto magis, quanto perfectior est: quia perfectio charitatis ordinat hominem in Deum, quod pertinet ad dilectionem suam, ut dictum est.

¶ AD SECUNDUM dicendum, quod ratio de ordine dilectionis secundum gradum, aliquis uult amare.

¶ AD TERTIUM dicendum, quod Deus tota ratio diligendi, eo quod Deus est magis bonum, dato enim per impossibile non esset hominis bonum, non est diligendi: & ideo in ordine dilectionis post Deum homo maxime diligit seipsum.

¶ Et primo, de principali actu charitatis, qui est dilectio.

¶ Secundo de aliis actibus, vel effectibus.

¶ Circa primum querunt octo. ¶ Primo, Quid sit magis propria charitatis, utrum amare, uel amari.

¶ Secundo, Vtrum amare, prout est actus charitatis, sit idem quod beneuolentia.

¶ Tertio, Vtrum Deus sit propter seipsum amandus.

¶ Quarto, Vtrum possit in hac uita immediate amari.

¶ Quinto, Vtrum possit amari totaliter.

QVAESTIO XXVII.

De principali actu charitatis, qui est dilectio, in septem articulos diuisa.

¶ DEINDE considerandum est, de actu charitatis.

¶ Et primo, de principali actu charitatis, qui est dilectio.

¶ Secundo de aliis actibus, vel effectibus.

¶ Circa primum querunt octo.

¶ Primo, Quid sit magis propria charitatis, utrum amare, uel amari.

¶ Secundo, Vtrum amare, prout est actus charitatis, sit idem quod beneuolentia.

¶ Tertio, Vtrum Deus sit propter seipsum amandus.

¶ Quarto, Vtrum possit in hac uita immediate amari.

¶ Quinto, Vtrum possit amari totaliter.

¶ Per se secundo, quod quia in hac re-
sponse non solum
charitati tribuitur
magis amare, quam
amari, utendo doctri-
na corporis articuli:
sed alia fit compa-
ris. Et maioris ad mi-
noris charitatem se-
cundum magis, &
minus amare, dicen-
do, quod maior chari-
tas facit magis ama-
tes. Et merito adun-
tum est hoc, quia si
proprium est charita-
ti amare, consequens
est, ut amari charitas
faciat magis amare,
& maxima maxime
amare faciat, iuxta re-
gulam. Sicut si impli-
citer ad simpliciter
ita magis ad magis
&c. Et hoc quidem
absolute verissimum
est respectu forma-
tis obiecti charitatis,
quod est Deus, ut pa-
teret. sed respectu se-
culari obiecti, hoc
est, proximi, limita-
tur in litera hac adie-
ctis. scilicet: secun-
dam proportionem
amari. Et in eadem
quod perfectior chari-
tas magis diligit
proximum secundum
proportionem, qua
proximus ille est dili-
gibilis, quam perfe-
ctior charitas diligit
proximum secundum
proportionem: & hoc
dicere, quod perfectior
magis quam imperfe-
ctior diligit proximi
amata amabili-
tate proximi, quod
declaratur in litera
postea duobus, alio-
quin perfectioris cha-
ritatis. Constat, quod
perfectior est melior,
& magis amabilis: &
imperfectior minus
bonus, ac minus ama-
bilis. In amore autem
magis honorum hec
est differentia quod
minus bonus amatur
a perfectiori, quam
amabilis est, quia
charitas perfectior
non solum adequat,
sed excedit bonita-
tem minus boni. Me-
lior autem non ama-
tur ab imperfectio-
re, quam amabi-
litas: quia charitas
imperfectior non a-
dequat bonitatem
melioris. Ex hoc er-
gitur, quod perfectior
amatur minus bonum,
quantum amabile est,
& imperfectior non
reclamat meliorem:
quantum amabilis est,

¶ Sexto, Vtrum eius dilectio ha-
beat modum.
¶ Septimo, Quid sit melius, utrum
diligere amicum, uel diligere ini-
micum.
¶ Octavo, Quid sit melius, utrum
diligere Deum, uel proximum.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum charitatis sit magis proprium
amari, quam amare.

AD PRIMUM sic proceditur.
Videtur, quod charitatis sit
magis proprium amari, quam ama-
re. Charitas enim in melioribus mel-
lior inuenitur: sed meliores debent
magis amari. ergo charitatis magis
est proprium amari.

¶ 2. Præter illud, quod in pluribus in-
uenitur, uidetur esse magis conue-
niens naturæ, & per consequens me-
lius: sed sicut dicit Philo. 8. Eth.
Multi magis uolunt amari, quam ama-
re, semperque amatores adulariis
sunt multi. ergo melius est amari,
quam amare, & per consequens magis
conueniens charitati.

¶ 3. Præter quod unum quodque,
& illud magis: sed homines propter hoc
quod amantur, amant. Dicit enim Aug.
in li. 2. de Catechizandis rudibus,
quod nulla est maior prouocatio
ad amandum, quam præuenire a-
mandum. ergo charitas magis con-
sistit in amari, quam in amare.

SED CONTRA est, quod Philo.
dicit in 8. Ethic. quod magis exi-
stunt amicitia in amare, quam in ama-
ri: sed charitas est amicitia quædam.
ergo charitas magis consistit in a-
mare, quam in amari.

RESPON. Dicendum, quod amare con-
uenit charitati, in quantum est chari-
tas. Charitas enim cum sit virtus quæ-
dam, secundum suam essentiam ha-
bet in clinationem ad proprium actum.
Amari autem non est actus chari-
tatis ipsius qui amatur, sed actus
charitatis eius qui amare. Amari au-
tem competit ei secundum eorum
rationem boni, prout scilicet ad eius bo-
num alius ad actum charitatis mo-
uetur. Unde manifestum est, quod cha-
ritati magis conuenit amare, quam
amari. Magis enim conuenit unicuique
quod conuenit ei per se, & substantia-
liter, quam quod conuenit ei per aliud.
Et huius duplex est signum. Primum
quidem, quod amici magis laudantur
ex hoc, quod amant, quam ex hoc, quod
amantur: quoniam si non amant,
& amantur, uituperantur. Secun-
do, quia matres, qui maxime amant,
plus querunt amare, quam amari.
Quædam enim ut Philo. dicit in
eodem libro, filios suos dant nutri-
ci, & amant quidem. Recamari autem

non querunt, si non contingat.
AD PRIMUM ergo dicendum,
quod meliores, ex eo quod meliores sunt,
sunt magis amabiles: sed ex eo, quod
in eis est perfectior charitas, sunt
magis amantes, secundum tamen
proportionem amati. Non enim
melior minus amat id, quod in-
fit ipsum est, quam amabile sit: si-
cut si ille, qui est minus bonus,
non attingit ad amandum melio-
rem quantum amabilis est.

AD SECUNDUM dicendum,
quod sicut Philo. dicit ibidem, ho-
mines uolunt amari, in quantum
uolunt honorari. Sicut enim honor
exhibetur alicui, ut quoddam tes-
timonium boni in ipso qui ho-
noratur, ita per hoc, quod aliquis
amatur, ostenditur in ipso esse al-
iquid bonum, quia solum bonum
amabile est. Sic ergo amari, &
honorari querunt homines propter
aliud, scilicet ad manifestationem boni
in amato existens. Amare autem
querunt charitatem habentes se-
cundum se, quasi ipsum sit bonum
charitatis: sicut & quilibet actus
uirtutis, est bonum uirtutis illius.
Unde magis pertinet ad charita-
tem, uelle amare, quam uelle amari.

AD TERTIUM dicendum, quod
propter amari aliqui amant, non ita
quod amari sit finis eius, quod est ama-
re: sed eo, quod est uia quædam ad
hoc inducens, quod homo ametur.

ARTICVLVS II.

Vtrum amare, secundum quod est actus
charitatis, sit idem quod beneuolentia.

AD SECUNDUM sic proce-
ditur. Videtur, quod amare
secundum quod est actus charita-
tis, nihil sit aliud, quam beneuo-
lentia. Dicit enim Philo. in 2.
Rhetoricæ, quod amare est uelle
alicui bonum: sed hoc est beneuo-
lentia. ergo nihil aliud est actus cha-
ritatis, quam beneuolentia.

¶ 2. Præterea, Cuius est habitus, eius
est actus: sed habitus charitatis est
in potentia uoluntatis, ut supra
dictum est: ergo et actus charita-
tis est actus uoluntatis: sed non est
nisi in bonum tendens, quod est
beneuolentia. ergo actus charita-
tis nihil aliud est, quam beneuo-
lentia.

¶ 3. Præterea, Philo. in 9. Eth. ponit
quinque ad amicitiam pertinen-
tia, quorum primum est, quod
homo uelit amico bonum: secun-
dum est, quod uelit ei esse, & uivere:
tertiu est, quod ei delectabiliter con-
uiuat: quartum est, quod eadem eligat:
quintum est, quod ei cõdolet & cõ-
gaudeat. sed prima duo ad bene-

manifestum est, quod
perfectior magis a-
mat secundum pro-
portionem amati, hoc
est, magis quam imper-
fectior: autem amabi-
litate obiecti.
¶ In eodem arti. in
responso ad primum
aduerte, quod
cum in litera dicitur,
quod amari queritur
eadem ratione, qua
queritur honorari, scilicet
ut manifestatum
boni proprii, non est
intelligendum, quod
hec sit per se ratio ap-
petitus eius, quod est
amari: quoniam hoc
falsum est. Amari enim
per se ordinatur
ad habendum id, quod
bono proprio iustus
debetur ab alio: amatum
enim ad intima
penetratur: sed intel-
ligendum est, quod
hec est ratio quare
communiter ab ho-
minibus homines ap-
petunt amari. Sic enim
directe respon-
det argumento de ac-
cidente, ut in plu-
ribus.

Super quibus, uiginti
maiestate articulo
secundum.

IN art. 2. duo nota
da occurrunt. Pri-
mo, diuersa differen-
tia beneuolentia ab
amore actuali in par-
te sensitiua, & in par-
te intellectiua. Nam
ab illo ex communi-
bus omni passioni a-
ctuali. scilicet cum impetu,
& ex propriis passio-
nis amoris actualis, scilicet
non subiecto ex-
ortu, totaliter distin-
guitur. Ab isto autem
ex una tantum condi-
tione discernitur, scilicet
ex hoc, quod a-
mor exigit unionem
quam non exigit be-
neuolentia, sed indu-
dit illam. Et ideo actus
dilectionis, charitatis
claudit in se beneuo-
lentiam. Est enim a-
mor amicitia, & ad-
dit, ut in litera dicitur.
Ex his autem non
accipias, quod beneuo-
lentia est propria
uoluntatis: sed quod sicut
in parte sensitiua in-
uenitur participatio
amoris amicitia, a for-
tiori inueniri potest be-
neuolentia que mi-
nus importat, quam
amor amicitia. Nec
contra hoc militat
nes in litera ex Arist. al-
late: quoniam afferunt
ad concludendam sepa-
rationem beneuolentia

3. di. 27. q. 1.
ar. 1. cor. &
ad 2.
Lib. 2. c. 4. in
prim. tom. 6.

q. 24. art. 1.

Lib. 9. ca. 1.
tom. 5.

Cap. 8. pa- rum a prin- cipio, 10.1.

deretur in infinitum. Et patet sequela, quia excessus, uel defectus attenditur penes aliquam mensuram, quae exceditur, uel a qua aliquid deficit. Et hoc fundamentum bene notato in appetibilibus, & agibilibus: quoniam omni mensura est finis, quae pepes finem sumitur omnium horum ratio, & pluries oportet hac propositione uti.

Li. 4. c. 3. circa medi. 10.3

In eodem sexto art. in responsione ad tertium circa illa uerba: Actus interior charitatis habet rationem finis, quia ultimum bonum hominis consistit in hoc, quod anima Deo inhaereat ad ueritatem, quod auctor comparat hic actum interiore charitatis ad actus exteriores imperatos, qui sunt ad finem, & respectu eorum dicit, quod actus interior est finis, & non comparat actum interiore charitatis ad actum non imperatum: sed naturalem in intellectu beati causato a Deo praesente sub claro lumine gloriae, tum quia talis actus cum sit obiectum amoris, habet magis rationem finis, quam ipse actus amandi, cui ex hoc ipso quod est actus uoluntatis, minus conuenit ratio finis: quia ratio finis est ratio obiecti uoluntatis: tum quia auctor loquitur de actu, quo anima inhaeret ultimo fini, scilicet Deo, ut patet in littera, ut distinguitur ab actibus, quibus non inhaeremus, sed accedimus ad Deum. Visio autem Dei in patria non excluditur ab actu uoluntatis, quo anima inhaeret Deo: sed includit ipsum, ut propriam ipsius causam. Et propterea attribuitur hic esse ultimum, actui uoluntatis: & propterea esse mensuram aliorum non ut excludit uisionem in patria, sed ut claudens illam in se: ita ut totalis adhesio ad Deum, cuius una pars actus uoluntatis ex una sumatur parte, ex parte finis, reliqua ex parte eius, quod est ad finem. Totum. n. illud, & fin-

In prin. lib.

In Arg. 1. huius art.

Lib. 2. c. 82. rom. 2.

Lib. 1. Polit. cap. 6. a medio, 10.5.

¶ 2 Præter Aug. dicit in li. 2. de moribus, ec. c. 10. Dic mihi, quæso te, quis sit diligendi modus. Veretur enim ne plus, minus uel quàm oportet, inflâmer desiderio, & amore domini mei. Frustra autem quereret modum, nisi esset aliquis diuinæ dilectionis modus, ergo est aliquis modus diuinæ dilectionis.

¶ 3 Præter. Sicut Aug. dicit 4. super Gene. ad litteram. Modus est, quæ unicuique propria mensura præstitit: sed mensura uoluntatis humane, sicut & actionis exterioris, est ratio, ergo sicut in exteriori effectu charitatis oportet habere modum a ratione præstitum, secundum illud Rom. 12. Rationabile obsequium uestrum: ita etiam interior dilectio Dei debet modum habere.

SED CONTRA est, quod Bernardus dicit in li. 2. de diligendo Deum, quod est diligendi Deum, Deus est modus, sine modo diligere.

RESPON. Dicendum, quod sicut patet ex inducta autoritate. Augustinus, modus importat quandam mensuram determinationem. Hac autem determinatio inuenitur & in mensura, & in mensurato, aliter tamen & aliter. In mensura inuenitur essentialiter, quia mensura secundum se ipsam est determinatiua, & modificatiua aliorum: in mensuratis autem inuenitur mensura secundum aliquid in quantum attingunt mensuram. Et ideo in mensura nihil potest accipi immo modificatum: sed res mensurata est immo modificata, nisi mensuram attingat suo deficiat, siue excedat. In omnibus autem appetibilibus, & agibilibus mensura est finis: quia eorum quæ appetimus, & agimus, oportet propriam rationem ex fine accipere, ut patet per Philof. 2. Phyl. Et ideo finis secundum se ipsum, habet modum: ea uero quæ sunt ad finem, habent modum ex eo, quod sunt fini proportionata. Et ideo sicut Philof. dicit 1. 1. Politic. Appetitus finis in omnibus artibus est absque fine & termino: eorum autem quæ sunt ad finem, est aliquis terminus. Non enim medicus imponit aliquem terminum sanitati, sed facit eam perfectam quatumcumque potest, sed medicus imponit terminum. Non enim datur tantum de medicina, quantum potest, sed secundum proportionem ad sanitatem: quam quidem proportionem si medicina excederet, uel ab ea deficeret, esset immoderata. Finis autem omnium actionum humanarum, & affectionum, est dilectio Dei, per quam maxime attingimus ultimum finem, ut su-

pra dictum est. Et ideo in dilectione Dei non potest accipi modus, sicut in re mensurata, ut sit in ea accipere plus, & minus: sed sicut inuenitur modus in mensura, in qua non potest esse excessus, sed quod potest attingitur regula, tantum melius est: & ita quæto Deus plus diligitur, tanto est dilectio melior.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod illud, quod est per se, potius est eo, quod est per aliud. Et ideo bonitas mensuræ, quæ per se habet modum, potior est, quàm bonitas mensurati, quæ habet modum per aliud. Et sic etiam charitas, quæ habet modum sicut mensura, præeminet aliis uirtutibus, quæ habent modum sicut mensurata.

AD II. dicendum, quod Augustinus iungit, modus diligendi Deum est, ut diligatur, id est, ut diligatur quantum competenti. Et hoc pertinet ad modum, qui communitur.

AD TERTIUM dicendum, quod obiectum subiicit iudicio rationis, & inuenitur in mensura: sed obiectum diuinæ dilectionis, Deus, excedit iudicium rationis, & ideo non ratione, sed rationem excedit. Nec interiori actu charitatis, & exteriori interiori actu charitatis habet rationem ultimum bonum hominis consistit in hoc, quod anima Deo inhaereat, secundum illud Psal. 118. Deo bonum est. Exteriores autem actus ad finem: & ideo sunt commensurati dilectionem, & secundum rationem.

ARTICVLVS VII.

Vtrum sit magis meritorium diligere inimicum, quàm amicum.

AD SEPTIMUM sic proceditur. Videtur quod magis meritorium sit diligere inimicum, quàm amicum. Dicit enim Mat. 5. Si diligitis eos qui uos diligunt, quæ mercedem habebitis: Diligere ergo amicum non meretur mercedem: sed diligere inimicum meretur mercedem, ut ibidem ostenditur, ergo magis est meritorium diligere inimicos, quàm amicos.

¶ 2 Præter. Tanto aliquid est magis meritorium, quanto ex maiori charitate procedit: sed diligere inimicum est perfectiorum filiorum Dei, ut Aug. dicit in Enchir. diligere autem amicum est etiam charitatis imperfectæ, ergo maioris meriti est diligere inimicum, quàm amicum.

¶ 3 Præter. Vbi est maior conatus ad bonum, ibi uel esse maior meriti: quia unusquisque propriam mercedem accipit secundum summam bonam, ut dicitur 1. Cor. 3. sed maior conatus indiget homo ad hoc, quod diligat inimicum, quàm ad hoc, quod diligat amicum, quia difficilius est, ergo uidetur quod diligere ini-

micum sit magis meritorium, A quam diligere amicum.

SED CONTRA est, quia illud, quod est melius, est magis meritorium: sed melius est diligere amicum, quia melius est diligere meliorem. amicum autem qui amicus est melior, quam inimicus, quod ergo diligere amicum est magis meritorium, quam diligere inimicum.

RESPON. Dicendum, quod diligendi proximum ex charitate, Deus est, sicut supra dictum est. Cum ergo quaeritur, quid sit melius, uel magis meritorium, utrum diligere amicum, uel inimicum, dupliciter istae dilectiones comparari possunt. Vno modo ex parte rationis, propter quam diligitur. Primo quidem modo, dilectio amici praeminet dilectioni inimici, quia amicus & melior est, & magis coniunctus, unde est materia magis contentiens dilectioni. Et propter hoc actus dilectionis super hanc materiam transiens, melior est, uade & eius oppositum est deterius: peius, n. est odire amicum, quam inimicum. Secundo autem modo, dilectio inimici praeminet propter duo.

Primo quidem, quia dilectionis amici potest esse alia ratio quam Deus: sed dilectionis inimici solus Deus est ratio. Secundo, quia praesupposito quod uterque propter Deum diligitur, fortior ostenditur esse Dei dilectio, quae animum hominis ad remotiora extendit. usque ad dilectionem inimicorum: sicut uirtus ignis tanto ostenditur esse fortior, quanto ad remotiora diffundit suum calorem. Tanto ergo ostenditur diuina dilectio esse fortior, quanto propter ipsam difficiliorem implemus: sicut & uirtus ignis tanto est fortior, quanto comburere potest materiam minus combustibilem. Sed sicut idem ignis in propinqua fortius agit, quam in remotiora: ita et charitas feruentius diligit coniunctos, quam remotos. Et quantum ad hoc, dilectio amicorum secundum se considerata, est, feruentior & melior, quam dilectio inimicorum.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod uerbum Domini est per se intelligendum. Tunc enim dilectio amicorum apud Deum mercedem non habet, quando propter hoc solum amantur, quia amici. Et hoc uidetur accidere, quando sic amantur amici, quod in inimici non diliguntur. Est tamen meritoria amicum dilectio, si propter Deum diligantur, & non solum quia amici sunt.

AD ALIA patet responsio per ca, quae dicta sunt. Nam duae rationes sequentes procedunt ex parte rationis diligendi: ultima uero ex parte eorum, quae diliguntur.

ARTICVLVS VIII.

Utrum sit magis meritorium diligere proximum, quam diligere Deum.

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur, quod magis sit meritorium diligere proximum, quam diligere Deum. Illud enim uidetur esse magis meritorium, quod Apostolus magis elegit: sed Apostolus praelegit dilectionem proxiimi dilectioni Dei, secundum illud ad Rom. 9. Optabam anathema esse Christo pro fratribus meis. ergo magis est meritorium diligere proximum, quam diligere Deum.

¶ 2. Praet. Minus uidetur esse meritorium aliquo modo diligere amicum, ut dictum est: sed Deus maxime est amicus, qui prior dilexit nos, ut dicitur. Ioan. 4. ergo diligere Deum uidetur esse minus meritorium.

¶ 3. Praet. Illud, quod est difficilius, uideretur esse uirtuosius, & magis meritorium: quia uirtus est circa difficile, & bonum, ut dicitur in 2. Ethic. sed facilius est diligere Deum, quam proximum, tum quia naturaliter omnia Deum diligunt: tum quia in Deo nihil occurrit, quod non sit diligendum, quod circa proximum non contingit. ergo magis est meritorium diligere proximum, quam diligere Deum.

SED CONTRA est, quia propter quod unum, quodque, illud magis: sed dilectio proximi non est meritoria, nisi propter hoc, quod proximus diligitur propter Deum. ergo dilectio Dei est magis meritoria, quam dilectio proximi.

RESPON. Dicendum, quod comparatio ista potest intelligi dupliciter. Vno modo, ut scilicet consideretur utraque dilectio: & tunc non est dubium, quod dilectio Dei est magis meritoria. Debetur enim ei merces propter seipsam, quia ultima merces est frui Deo, in quem tendit diuinae dilectionis motus. Vnde & diligenti Deum merces promittitur Io. 14. Si quis diligit me, diligitur a Patre meo, & manifesta boei meipsu. Alio modo, potest attendi ipsa comparatio, ut dilectio Dei accipiatur, secundum quod solum diligitur: dilectio autem proximi accipiatur, secundum quod proximus diligitur propter Deum. Et sic dilectio proximi includit dilectionem Dei: sed dilectio Dei non includit dilectionem proximi. Vnde erit comparatio dilectionis Dei perfectae, quae extendit se etiam ad proximum, ad dilectionem Dei insufficientem & imperfectam: quia hoc mandatum habemus a Deo, ut qui diligit Deum, diligat & fratrem suum: & in hoc sensu dilectio proximi praeminet.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod secundum unam glossam expositionem, hoc Apostolus tunc non optabat.

quatuor, supponit eandem charitatem diligere amicum plus quam ut quatuor: quoniam eadem charitas magis tendit obiectum propinquius, quam remotum. Cum ergo dicitur, Dilectio proximi includit dilectionem amici, distinguendum est de dilectione habituali, uel actuali amici. Nam si de habituali est sermo, uerum assumitur: sed oppositum concluditur, ut dicitur: quia eadem charitas magis tendit in propinquum, quam remotum. Et propterea neganda est sequela: quoniam non includit illam gradualiter, & aliquid addit, sed includit illam ut communem causam sui. & dilectionis amici. Si uero de dilectione actuali amici est sermo, falsum manifeste assumitur. Non enim in actu, quo diligo Ioanem inimicum, claudatur actus, quo diligo Petrum amicum.

¶ Super questio. uiginti. septima articulum octauum.

¶ Articulus 8. Responsio ad tertium quod dicitur: quia pluries oportet ea uti, nihilque aliud scribendum occurrit.

¶ Super questio. uiginti. septima articulum octauum.

¶ Articulus 8. Responsio ad tertium quod dicitur: quia pluries oportet ea uti, nihilque aliud scribendum occurrit.

¶ Super questio. uiginti. septima articulum octauum.

¶ Articulus 8. Responsio ad tertium quod dicitur: quia pluries oportet ea uti, nihilque aliud scribendum occurrit.

¶ Super questio. uiginti. septima articulum octauum.

¶ Articulus 8. Responsio ad tertium quod dicitur: quia pluries oportet ea uti, nihilque aliud scribendum occurrit.

¶ Super questio. uiginti. septima articulum octauum.

¶ Articulus 8. Responsio ad tertium quod dicitur: quia pluries oportet ea uti, nihilque aliud scribendum occurrit.

Infra q. 181. ar. 2. co. Et 3. dist. 30. ar. 4. Et quodlibet. ar. 11. cor.

Ar. praeced.

Lib. 2. Ethic. c. 3. circa finem.

Glossa ordinaria in principio metrica. ar. ad c. 9.

